

ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ РІШЕНЬ СУДУ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ АКТІВ ЗАКОНОДАВСТВА ЕНЕРГЕТИЧНОГО СПІВТОВАРИСТВА У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ ІНШИМИ КРАЇНАМИ – УЧАСНИКАМИ ТА ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ТАКИХ РІШЕНЬ СУДАМИ УКРАЇНИ У ВИРІШЕННІ ВІДПОВІДНИХ СПОРІВ

Наукове дослідження присвячене аналізу правового значення рішень Суду Європейського Союзу щодо застосування актів законодавства Енергетичного Співтовариства у сфері енергетики судами України під час вирішення відповідних спорів.

Ключові слова: Європейський Союз, Європейський Суд Справедливості, Суд Європейського Союзу, міжнародні договори, доктрини права, міжнародне законодавство.

Постановка проблеми. Суд Європейського Союзу – це узагальнюючий термін, що характеризує всю судову систему Європейського Союзу та безпосередньо включає до свого складу три ланки: Суд справедливості, Загальний суд та спеціалізовані суди. Така інституція має на меті прийняття певних актів різної форми та юридичного значення, а саме рішень, постанов та висновків. Прийняття таких актів є проявом реалізації судової компетенції названої інституції, однак у зв'язку з цим виникають питання: чи мають такі рішення характер прецедентної практики; чи обов'язкові вони для врахування як самим Судом ЄС у подальшому здійсненні правосуддя, так і іншими інституціями, що закріплені у статті 13 Договору про Європейський Союз; чи створюють рішення Суду ЄС норми права ЄС. Аналіз зазначених питань є предметом цього дослідження.

Об'єктом дослідження є правове значення рішень Суду Європейського Союзу та можливість імплементації таких рішень до законодавства України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми юрисдикції Суду Європейського Союзу, розвитку судової системи та практики тлумачення права ЄС привертала увагу дослідників достатньо давно. Так дослідженням цього питання в різні часи займалися Малишев Б. В. [1, с. 606], Квятковська Б. І. [2, с. 5], Сорока М. М. [3, с. 483],

Разом з цим, питання правового значення рішень Суду Європейського Союзу щодо застосування актів законодавства Енергетичного Співтовариства у сфе-

рі енергетики судами України під час вирішення відповідних спорів не достатньо досліджено, що вимагає подальших наукових досліджень.

Мета даного наукового дослідження полягає в дослідженні питання визначення статусу рішень Суду Європейського Союзу як прецедентних.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше системно проаналізовано правову природу рішень Суду Європейського Союзу в контексті їх віднесення до джерел права у сфері енергетики та здійснено аналіз підстав їх застосування на території України.

Виклад основного матеріалу. Глобалізаційні процеси у світі набувають все більшого поширення та об'єднують все більше держав. Європейський Союз являє собою унікальне міжнародне утворення, яке об'єднало єдиною загальноєвропейською ідеєю 27 держав Європи. Він привертає до себе увагу не тільки масштабною, але й тим, що набув унікальної інституційно-правової природи, створивши свою власну правову систему, яка виступає складовою частиною правових систем держав-членів. Вагомий внесок у створення та розвиток цієї правової системи sui generis зробив Суд Європейського Союзу (далі – Суд ЄС). На Суд ЄС покладено завдання забезпечувати дотримання права при тлумаченні та застосуванні установчих договорів, а це означає, що Суд ЄС своїми рішеннями забезпечував та продовжує забезпечувати прогресивний розвиток права Європейського Союзу та його принципів, а також їх єдність.

Сучасна Україна прагне набути членства в Європейському Союзі. Це один з пріоритетних напрямів державної політики України [4, с. 9].

Суд Європейського Союзу (Європейський Суд Справедливості – (European Court of Justice) є учасником європейського врядування, завдяки своїм повноваженням він суттєво впливає на прийняття рішень органами управління як наднаціонального так і національного рівня. Він визначає основні доктрини права ЄС, установлює його обсяг та зміст у такій спосіб безпосередньо формуючи той напрям, у якому приймаються управлінські рішення, і шлях, яким розвивається ЄС та європейські держави.

Кажучи про практику Суду ЄС слід в першу чергу наголосити, що Суд ЄС являє собою судову установу іншого правового порядку, міжнародної організації – Європейського Союзу, практика якого має принципове значення для розвитку правопорядку Євросоюзу. Слід пам'ятати, що на національні суди держав-членів ЄС покладено завдання щоденного застосування законодавства ЄС відповідно до принципів верховенства, прямої дії та відповідальності держав-членів за дотримання права ЄС.

Відповідно до ст. 9 Конституції України [5] чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

25.10.2005 року було підписано Договір (Далі – Договір) про заснування Енергетичного Співтовариства (дата набрання чинності для України 01.02.2011 року) [6], згідно з положеннями статті 40 якого положення та заходи, ужиті згідно із цим розділом, застосовуватимуться на територіях, на яких застосовуються Угода про створення Європейського Співтовариства за умов, викладених у цій Угоді, на територіях Сторін, що приєдналися, і на території під юрисдикцією Тимчасової Адміністративної Місії ООН у Косові.

За змістом статті 94 Договору Інституції тлумачать будь-який термін чи інше поняття, використані в цьому Договорі як такі, що походять із законодавства Європейського Співтовариства відповідно до прецедентного права Суду чи Суду першої інстанції Європейських Співтовариств. Якщо з деяких питань тлумачення цих судів не існує, то Рада Міністрів може надати вказівки стосовно тлумачення цього Договору. Рада Міністрів може доручити це завдання Постійно діючій групі високого рівня. Такі вказівки не впливають на будь-яке тлумачення нормативно-правової бази Європейського Співтовариства Судом чи Судом першої інстанції на більш пізньому етапі.

16.09.2014 року Україною було ратифіковано «Угоду про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтова-

риством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [7] (Далі – Угода) від 27.06.2014 року, яка в повному обсязі набрала чинності для України 01.09.2017 року.

Цим документом створюється асоціація між Україною, з однієї сторони, та Союзом і його державами-членами, з іншої сторони. Цілями асоціації є: а) сприяти поступовому зближенню Сторін, ґрунтуючись на спільних цінностях і тісних привілейованих зв'язках, а також поглиблюючи зв'язок України з політикою ЄС та її участь у програмах та агентствах; б) забезпечити необхідні рамки для посиленого політичного діалогу в усіх сферах, які становлять взаємний інтерес; с) сприяти, зберігати й зміцнювати мир та стабільність у регіональному та міжнародному вимірах відповідно до принципів Статуту ООН і Гельсінського заключного акту Наради з безпеки та співробітництва в Європі 1975 року, а також цілей Паризької хартії для нової Європи 1990 року; d) запровадити умови для посилення економічних та торговельних відносин, які вестимуть до поступової інтеграції України до внутрішнього ринку ЄС, у тому числі завдяки створенню поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі, як це визначено у Розділі IV («Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею») цієї Угоди, та підтримувати зусилля України стосовно завершення переходу до діючої ринкової економіки, у тому числі шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* ЄС; e) посилювати співробітництво у сфері юстиції, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини і основоположних свобод; f) запровадити умови для дедалі тіснішого співробітництва в інших сферах, які становлять взаємний інтерес.

За змістом положень ст. 153 Угоди (Адаптація законодавства) Україна забезпечує поступове приведення існуючого та майбутнього законодавства у сфері державних закупівель у відповідність до *acquis* ЄС у сфері державних закупівель. Адаптація законодавства здійснюється поетапно згідно з періодами, визначеними у Додатку XXI-A та в Додатках XXI-B – XXI-E, XXI-G, XXI-H та XXI-J до цієї Угоди. Додатки XXI-F та XXI-I до цієї Угоди визначають необов'язкові елементи, які не потребують впровадження в законодавство України, тоді, як Додатки XXI-K - XXI-N до цієї Угоди містять елементи *acquis* ЄС, які залишаються поза сферою законодавчої адаптації. У цьому процесі належна увага повинна приділятися відповідному прецедентному праву Європейського Суду та імплементаційним заходам Європейської Комісії, а також, якщо в цьому виникне необхідність, будь-яким змінам в *acquis* ЄС, що відбуватимуться в той самий час.

Статтею 264 Угоди (Тлумачення) встановлено, що сторони домовились, що вони застосовуватимуть статті 262, 263(3) або 263(4) цієї Угоди з використанням як джерела тлумачення критеріїв, що впливають із застосування статей 106, 107 та 93 Договору про функціонування Європейського Союзу, зокрема відповідну судову практику Суду Європейського Союзу, а також відповідне вторинне законодавство, рамкові положення, керівні принципи та інші чинні адміністративні акти Союзу.

Статтею 3 та статтею 11 Господарського процесуального Кодексу України [8] судочинство в господарських судах здійснюється відповідно до Конституції України, цього Кодексу, Закону України «Про міжнародне приватне право», Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Суд при розгляді справи керується принципом верховенства права. Суд розглядає справи відповідно до Конституції України, законів України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Суд застосовує інші правові акти, прийняті відповідним органом на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України.

Аналогічні положення встановлено статтею 3 та статтею 10 Цивільного процесуального Кодексу України [9]; статтею 3, статтею 7 Кодексу адміністративного судочинства України [10]; статтею 1, статтею 9, статтею 90 Кримінального процесуального кодексу України [11].

На виконання вказаних нормативно-правових актів, зобов'язань України за Договором про заснування Енергетичного Співтовариства та Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, було прийнято Закон України «Про ринок електричної енергії» [12], який спрямований на імплементацію актів законодавства Енергетичного Співтовариства у сфері енергетики, а саме Директиви 2009/72/ЄС про спільні правила внутрішнього ринку електричної енергії та про скасування Директиви

2003/54/ЄС, Регламенту (ЄС) 714/2009 про умови доступу до мережі транскордонного обміну електроенергією та скасування Регламенту (ЄС) 1228/2003, Директиви 2005/89/ЄС про заходи для забезпечення безпеки інвестування до системи електропостачання та інфраструктури.

Положеннями частини 1, частини 11 статті 2 вказаного Закону прямо встановлено, що правову основу функціонування ринку електричної енергії становлять Конституція України, цей Закон, закони України «Про альтернативні джерела енергії», «Про комбіноване виробництво теплової та електричної енергії (когенерацію) та використання скидного енергопотенціалу», «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг», «Про природні монополії», «Про захист економічної конкуренції», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про енергетичну ефективність», міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, та інші акти законодавства України. Суб'єкти владних повноважень, а також суди при застосуванні норм цього Закону беруть до уваги правозастосовну практику Енергетичного Співтовариства та Європейського Союзу, зокрема рішення Суду Європейського Союзу (Європейського Суду, Загального Суду), практику Європейської Комісії та Секретаріату Енергетичного Співтовариства щодо застосування положень актів законодавства Європейського Союзу, зазначених у цій статті.

Висновки. Системний аналіз норм національного та міжнародного законодавства, дозволяє зробити висновок про те, що положення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС є частиною національного законодавства України, її положення мають імперативний характер та є обов'язковими до виконання на всій території України. Тому практика Суду Європейського Союзу підлягає застосуванню судами України у вирішенні відповідних спорів щодо застосування актів законодавства Енергетичного Співтовариства у сфері енергетики іншими країнами-учасниками в повному обсязі в такому ж порядку, який встановлено для застосування рішень Європейського Суду про права людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Малишев Б. В. Прецедентне право. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т.; Нац. акад. прав. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; редкол. В. Я. Тацій та ін. Харків : Право, 2017. Т. 3. Загальна теорія права. С. 605–609.
2. Квятковська Б. І. Особливості судового прецеденту в англо-саксонській та романо-германській правових сім'ях (порівняльний аналіз). *Теорія і практика правознавства*. 2013. Вип. 1. URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/62560>.

3. Сорока М. М. Вплив рішень Суду Європейського Союзу на формування та розвиток принципу інституційної рівноваги ЄС. *Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики* : зб. наук. ст. за матеріалами наук. конф. (м. Харків, 24 трав. 2016 р.). Харків, 2016. С. 483–487.
4. Комарова, Т. В. Юрисдикція Суду Європейського Союзу. Харків : Право, 2010. 360 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2011/Komarova_2010.pdf.
5. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z960254K?hide=true>.
6. Договір про заснування Енергетичного Співтовариства: Багатостороння угода від 25.10.2005 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU05391?hide=true>.
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Двостороння угода від 27.06.2014 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU14097Z?hide=true>.
8. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. URL: https://ips.ligazakon.net/document/T_179800?hide=true.
9. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. URL: https://ips.ligazakon.net/document/T04_1618?hide=true.
10. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: https://ips.ligazakon.net/document/T05_2747?hide=true.
11. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T124651?hide=true>.
12. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 р. № 2019-VIII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T124651?hide=true>.

REFERENCES

1. Malyshev, B.V. (2017). *Pretsedentne pravo. Velyka ukraïnska yurydychna entsyklopediia*. (Vols 1–20). V. Ya. Tatsii et al. Kharkiv: Pravo, Vol. 3. *Zahalna teoriia prava. 605–609* [in Ukrainian].
2. Kviatkovska, B.I. (2013). *Osoblyvosti sudovoho pretsedentu v anhlo-saksonskii ta romano-hermanskii pravovykh simiakh (porivnialnyi analiz)* [Specifics of Judicial Precedent in Common Law and Civil Law Systems (Comparative Analysis)]. *Teoriia i praktyka pravoznavstva – Theory and practice of jurisprudence, issue 1*. URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/62560> [in Ukrainian].
3. Soroka, M.M. (2016). *Vplyv rishen Sudu Yevropeiskoho Soiuzu na formuvannia ta rozvytok pryntsyu instytutsiinoi rivnovahy YeS. Yevropeiska intehtratsiia v konteksti suchasnoi heopolityky : zb. nauk. st. za materialamy nauk. konf. (m. Kharkiv, 24 trav. 2016 r.) – European integration in the context of modern geopolitics: Proceedings of the scientific conference*, Kharkiv, 483–487 [in Ukrainian].
4. Komarova, T.V. (2010). *Yurysdyktsiia Sudu Yevropeiskoho Soiuzu*. Kharkiv : Pravo. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFIJ_2011/Komarova_2010.pdf [in Ukrainian].
5. *Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254k/96-VR*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z960254K?hide=true> [in Ukrainian].
6. *Dohovir pro zasnuvannia Enerhetychnoho Spivtovarystva: Bahatostoronnia uhoda vid 25.10.2005 r.* URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU05391?hide=true> [in Ukrainian].
7. *Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym Spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony: Dvostoronnia uhoda vid 27.06.2014 r.* URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU14097Z?hide=true> [in Ukrainian].
8. *Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 06.11.1991 r. № 1798-XII*. URL: https://ips.ligazakon.net/document/T_179800?hide=true [in Ukrainian].
9. *Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 18.03.2004 r. № 1618-IV*. URL: https://ips.ligazakon.net/document/T04_1618?hide=true [in Ukrainian].
10. *Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy vid 06.07.2005 r. № 2747-IV*. URL: https://ips.ligazakon.net/document/T05_2747?hide=true [in Ukrainian].
11. *Kryminalni protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 r. № 4651-VI* URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T124651?hide=true> [in Ukrainian].
12. *Pro rynek elektrychnoi enerhii: Zakon Ukrainy vid 13.04.2017 r. № 2019-VIII*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T124651?hide=true> [in Ukrainian].

СЕМЕНОВА МАРИНА

кандидат юридических наук, научний сотрудник НДИ правового обеспечения инновационного развития
Национальной академии правовых наук Украины, адвокат,
АБ «ЮФ «Семенова и Партнеры»

**ПРАВОВОЕ ЗНАЧЕНИЕ РЕШЕНИЙ СУДА ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА
ОТНОСИТЕЛЬНО ПРИМЕНЕНИЯ АКТОВ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО
СОДРУЖЕСТВА В СФЕРЕ ЭНЕРГЕТИКИ ДРУГИМИ СТРАНАМИ – УЧАСТНИЦАМИ
И ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ТАКИХ РЕШЕНИЙ СУДАМИ УКРАИНЫ
ПРИ РАССМОТРЕНИИ СООТВЕТСТВУЮЩИХ СПОРОВ**

Научное исследование посвящено анализу правового значения решений Суда Европейского Союза относительно применения актов законодательства Энергетического Содружества в сфере энергетики судами Украины во время рассмотрения соответствующих споров.

Ключевые слова: Европейский Союз, Суд Европейского Союза, международные договоры, доктрины права, международное законодательство.

SEMENOVA MARYNA

PhD, research fellow of the Scientific Research Institute of
Providing Legal Framework for the Innovative Development of the NALS of Ukraine,
Attorney-at-law, «Semenova and Partners» LF

**LEGAL SIGNIFICANCE OF THE DECISIONS OF THE COURT OF THE EUROPEAN UNION
CONCERNING THE APPLICATION OF COMMONWEALTH ENERGY LEGISLATION IN THE
ENERGY SPHERE BY OTHER STATES - PARTICIPANTS AND ISSUES ON THE USE OF SUCH
DECISIONS BY THE COURTS OF UKRAINE IN THE RESOLUTION OF RELEVANT DISPUTES**

Problem setting. The Court of the European Union is a central term, which characterizes the entire court system of the European Union, which, without a doubt, includes three lanes: the Court of Justice, the Zagalny Court and special judges. Such an institute is aimed at accepting new acts of legal form and legal significance, and the very decision, the decision of the institution. The acceptance of such acts is a manifestation of the implementation of the judicial competence of the named institution, however, the link with the system is determined by the following: which may be the reason for the nature of precedent practice; both the established stench for the use of the Court itself by the Court of Justice itself, as well as by the other institutions, which have been approved by Article 13 of the Treaty on the European Union; what is the decision of the Court EU norms of law EU. Analysis of the meaningful nutrition is the subject of a complete dosage.

Analysis of recent researches and publications. The legal meaning of the decision to the Court of the European Union and the possibility of implementing such decisions before the legislation of Ukraine.

Target of research is to examine the status of decisions of the Court of Justice of the European Union as a precedent.

Article's main body. The research is devoted to the analysis of the legal significance of the decisions of the Court of Justice of the European Union on the application of acts of the legislation of the Energy Community in the field of energy by the courts of Ukraine in resolving relevant disputes.

It is noted that the Court of Justice of the EU is a judicial institution of another legal order, an international organization - the European Union, whose practice is fundamental to the development of the rule of law in the European Union. However, it is stated that the national courts of the EU member states are tasked with the daily application of EU law in accordance with the principles of supremacy, direct action and responsibility of member states for compliance with EU law.

It is established that the legal basis for the functioning of the electricity market is the Constitution of Ukraine, special laws, international treaties of Ukraine, approved by the Verkhovna Rada of Ukraine, and other legislation of Ukraine, according to which the subjects of power and courts In applying the provisions of this Law, the law enforcement practice

of the Energy Community and the European Union shall be taken into account, in particular decisions of the Court of Justice of the European Union (European Court of Justice, General Court), the European Commission and the Energy Community Secretariat.

Conclusions and prospects for the development. A systematic analysis of the norms of national and international law allows us to conclude that the provisions of the Association Agreement between Ukraine and the EU are part of the national legislation of Ukraine, its provisions are mandatory and binding throughout Ukraine. Therefore, the case law of the Court of Justice of the European Union is applicable to the courts of Ukraine in resolving disputes concerning the application of energy legislation in the field of energy by other member states in full in the same manner as for the application of European Court of Human Rights.

Keywords: European Union, European Court of Justice, international treaties, doctrines of law, international law.

Семенова М. В. Правове значення рішень суду Європейського Союзу щодо застосування актів законодавства Енергетичного Співтовариства у сфері енергетики іншими країнами-учасниками та питання застосування таких рішень судами України у вирішенні відповідних спорів. *Право та інноваційне суспільство*. 2021. № 2 (17). URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/Semenova17.pdf>.